

Kral Konstantin (I. Konstantin) (1868-1922)

1913-1917 ve 1920-1922 yılları arasında Yunanistan kralı olan Glücksburg hanedan üyesi I. Konstantin, 21 Temmuz [Gregoryan takvim: 2 Ağustos] 1868 tarihinde Kral I. Georgios ve Kraliçe Olga'nın en büyük oğlu olarak Atina'da dünyaya geldi. İsmi anne tarafından dedesi olan Rusya Büyük Dükü Konstantin'den aldı. Bu ad dönemin Yunanistan başbakanı Dimitrios Vulgaris tarafından ona verildi. Konstantin ismi bilhassa Megali İdea ülküsünü benimseyen ve başkenti Konstantinopolis olan birleşmiş bir Yunan milleti hayalindeki yurtsever Yunanlar için duygusal bir mana taşıyordu. Milyonlarca Yunan'ın gözleri beşiğinin üzerinde ana hatları çizilen Ayasofya'nın kubbelerini görmüştü. Doğu Roma İmparatorluğu ile kurulan bağın vurgulanması bağlamında Konstantin'e verilen isim veliahtın geleceğini de büyük ölçüde önceden belirlemişti. İstanbul'un Fethi sonrasında Yunan dünyasında mermere dönüşen kral mitiyle ulusal sembole dönüşmüş Doğu Roma'nın son imparatoru XI. Konstantinos Paleologos'un muhtemel halefi olarak XII. Konstantin ismiyle bağdaştırıldı. Bu durum Konstantin'e, doğduğu andan itibaren, Doğu Roma hayallerinin gerçekleştirilmesi noktasında büyük bir sorumluluk da yüklemişti.

Kral Georgios Yunanistan'da asalet unvanlarının verilmesini yasaklayan 1864 Anayasasını yeniden parlamentoya sunarak tahtın varisi Konstantin'e Sparta Dükü (1868-1913) unvanını verdi. Ancak 1868 yılında meşruiyeti kabul edilen bu unvan sonradan Danıştay kararı ile iptal edildi. Veliht Konstantin Nafplion'da Yüksek Askeri Eğitim Kurumu olan Askeri Muhafız Okulu'ndan teğmen piyade rütbesiyle mezun oldu. 1886'da Berlin'e gidip iki sene Prusya Savaş Akademisinde eğitim aldı. Askeri eğitimini tamamladıktan sonra 15 Ekim 1889 tarihinde Alman İmparatoru (Kaiser) II. Wilhelm'in kız kardeşi Prenses Sophia ile Atina'da evlendi ve üçü kız (Eleni, İrini, Ekaterini) üçü erkek, altı çocuğu oldu. Çocuklarından II. Georgios (1830-1947), I. Aleksandros (1893-1920) ve I. Paulos (1901-1964) Yunanistan'da farklı dönemlerde hükümlanlık yaptı.

1897 Osmanlı-Yunan Savaşı sırasında dönemin başbakanı Theodoros Deliyannis tarafından Teselya orduları komutanlığına getirildi. Henüz yirmi dokuz yaşındayken komutayı devralan Konstantin, Yunan ordusunun Osmanlı karşısında uğradığı ağır yenilginin baş sorumlusu olarak birçok kişi tarafından Yunan ulusunu küçük düşürmekle suçlandı. Yunanlar açısından utanç verici kabul edilen bu travmatik deneyim Konstantin'in askeri beklentilerini de yıkan bir iz bıraktı. Nitekim Osmanlı-Yunan Savaşının hezimetini kendi hatalarından olduğu kadar ordudaki organizasyon ve teçhizat eksikliğinden de kaynaklanmaktaydı. Öte yandan hükümet dahil tüm diğer siyasilerin askerin yetki alanlarına sürekli müdahalesi halef Konstantin'in askeri operasyonları tam yetkiyle yürütmesine de engel olmuştu. Dolayısıyla Yunanları neredeyse yerle bir eden bu elim hadise daha sonra halef Konstantin ve yakın çevresinde bulunan danışmanlarını ordunun disiplin ve ikmal konusunda köklü tedbirler almaya yöneltti. Georgios Theotokis hükümeti döneminde ordunun yeniden yapılandırılması için görevlendirildi. Alman askeri sistemine hayranlık duyan Konstantin üç genç kurmayını (Metaksas, Stratigos, Papavasiliu) askeri gelişmeleri takip etmeleri amacıyla Almanya'ya gönderdi. Konstantin'in orduyu yeniden örgütlemek ve kadrolaşmak amacıyla metodik girişimde bulunması Yunan ordusu içinde Konstantin taraftarları ve muhalifleri şeklinde bir ikilik oluşturdu. Bilhassa Yunan ordusundaki kraliyet mensubu üyelerin ayrıcalıklı ve anayasaya aykırı konumu ordudaki memnuniyetsizlikleri iyiden iyiye arttırdı. Veliht Konstantin ve kardeşlerinin terfilerinde ayrımcı muamele yapıldığını düşünen bir grup muhalif subay Albay Nikolaos Zorbas önderliğinde Stratiotikos Syndesmos (Askeri Birlik) adı verilen bir örgüt kurdu. İttihat ve Terakki cemiyetinden esinlenerek kurulan bu askeri örgüt, devlet yapısında reformlar yapmak ve orduyu yeniden teşkilatlandırmak amacıyla başkent Atina'nın kuzeyinde yer alan Gudi bölgesinde askeri bir hareket düzenledi. Ordu ve siyasetin baştan tesis

edilmesi gayesiyle gerçekleştirilen 1909 Gudi Askeri darbesi gerek Osmanlı-Yunan Savaşı sonrasında Yunanistan'da baş gösteren ekonomik ve siyasi krizin gerekse ordu içinde artan huzursuzluğun bir neticesiydi. Gudi askeri harekati sonrasında veliaht Konstantin ve diğer prensler Kral Georgios'un ordudan ihraç edilmesinin önüne geçmek amacıyla askeri görevlerinden çekildi.

Yunanistan'daki mevcut siyasi sorunları çözüme kavuşturmak amacıyla Stratiotikos Syndesmos tarafından Girit'ten Atina'ya çağrılan ve 1910 yılında başbakanlık görevini üstlenen Eleftherios Venizelos, hükümeti kurduktan sonra, Halef Konstantin'i Yunan Ordusu Başmüfettişi olarak atadı. Ordu komutasına yeniden dönen Konstantin, 1912 yılında, Bulgaristan, Sırbistan, Yunanistan ve Karabağ'ın oluşturduğu Balkan Birliği ile birlikte Osmanlı Devleti'ne karşı savaş açtı. Prens Konstantin önderliğinde Yunan ordusu, Sarantaporon Muharebesi'nde (9-10 Ekim 1912) ilk zaferini elde etti. 1 Kasım 1912'de Yenice Savaşı'nda Yunan birliklerine önderlik eden Prens Konstantin Türklere karşı üstün geldi. I. Balkan Savaşı sırasında halef Konstantin, Yunan ordusunun Manastır'a askeri çıkarma yapmasını ve burada sayıca fazla olan Sırp askerleriyle birleşilerek Osmanlı'ya karşı savaşılmasını destekliyordu. Başbakan Venizelos ise zengin liman şehri Selanik'in, jeopolitik öneminden dolayı, fırsat kaybetmeden ele geçirilmesinde ısrarcıydı. Başbakan Venizelos'un orduların Selanik'e yönlendirilmesini istemesine karşı veliaht Konstantin'in konuyla ilgili olumsuz tavri aralarındaki ilk fikir ayrılığını da başlattı. Konstantin, en başından beri parlamenter yönetimden uzak monarşik bir zihniyeti temsil ediyordu. Hiçbir siyasi güç güdümüne bağlılığı kabul etmeyen Konstantin, militer sistemi demokrasinin önünde görüyor ve bu dar kapsamlı militarist anlayışla hareket ediyordu. 1897 Osmanlı-Yunan Savaşında dönemin başbakanı Dimitrios Rallis'e itaat eden ve hezimetle yüzleşen bu komutan Selanik'in işgal edilmesi konusunda Venizelos'a itaat etmeyi bu sefer reddetmişti. Ancak Başbakan Venizelos'un Bulgar ilerleyişine karşı odunun derhal Selanik'e yürütmesini emretmesi neticesinde veliaht Konstantin emre itaatsizlik edemeyerek Selanik'e doğru ilerledi ve 8 Kasım 1912'de Selanik Yunan ordusu tarafından zapt edildi. Balkan Savaşları sonunda gerçekleşen Bizani Muharebesi (20-21 Ekim 1913) ile Prens Konstantin, Yanya ve Epir'i de ele geçirdi. 18 Mart 1913 tarihinde Yunan ordusunun Osmanlı'ya karşı elde edilen hızlı zaferi sebebiyle Selanik'te düzenlenen kutlamalarda Kral Georgios'un suikasta uğradı. Babası Kral yerine tahta çıkan Prens Konstantin böylece monarşinin de başına geçmiş oldu.

Selanik'in zaptı sonrasında Makedonya topraklarında büyük hak sahibi olan Yunanistan'ın toprak genişliği bölgede söz sahibi olmak isteyen Bulgaristan'ı rahatsız etti ve II. Balkan Savaşı'nın çıkmasıyla sonuçlandı. II. Balkan Savaşı sürdüğü sırada, Bulgaristan müttefikleri Sırbistan ve Yunanistan'a karşı 29 Haziran 1913'de taarruza geçti. Ancak Osmanlı ve Romanya'nın savaşa dahil olmasıyla birlikte Bulgarlar ateşkes ilan edip 10 Ağustos 1913'de Bükreş Antlaşması ile savaşı sonlandırdı. Bükreş Antlaşması sonucunda Makedonya, Epir ve Girit'i de Yunanistan topraklarına katan Venizelos ve Kral Konstantin, bu askeri ve siyasal başarı ile Yunanistan'da uzun süre etki gösterecek iki lider konumuna ulaştı. Bulgar saldırılarını kısa sürede geri püskürten Yunan ordusunun, Balkan Savaşları sırasında, Osmanlı ve Bulgaristan'a karşı kazandığı askeri zaferler zaten halk arasında Konstantin Paleologos'un (11. Konstantin) halefi görülen Kral Konstantin'e önceki Yunan krallarından farklı olarak muzaffer lider ve askeri deha görüntüsü de verdi. Yunan halkı Başbakan Eleftherios Venizelos ve Yunan orduları komutanı veliaht, sonra kral olan, I. Konstantin'i Yunan siyasetindeki her başarının katalizörü olarak kabul etmişti. Öte yandan bu muvaffakiyet Yunan ordusunun "Balkanların Prusyalıları" olarak görülmesini de sağlamıştı. Yunanistan'ın yeni kralı I. Konstantin, Başbakan Venizelos ile birlikte Megali İdea ülküsünü gerçekleştirebilecek iki önemli lider sayılıyordu. Üstelik Balkan Savaşları Kral Konstantin dünyasında 1897 Yunan hezimetinin telafisi yönünde büyük bir fırsat da sağlamıştı. Kral yanlıları Yunanistan'ın nüfusunu ve yüzölçümünü iki katına çıkaran Kral Konstantin'e "kartalın oğlu" adını verdi. Konstantin Yunanistan'da

başka hiçbir kralın şahit olmadığı bir halk sevgisine ve sadakatine nail oldu. Yunan halkı Kral Konstantin'e "On ikinci" (Palaiologos), "Ordular Komutanı", "Kirve" gibi takma adlar verdi.

Başbakan Venizelos Kral Konstantin'in Balkan Savaşları sırasında gösterdiği askeri başarısından ötürü Mareşal rütbesi ile ödüllendirilmesini meclise önerdi. Ancak Konstantin, 6 Nisan 1914 tarihinde Atina Sarayında yapılan ödül töreninde kendisine verilen rütbeyi reddedip sadece takdim edilen askeri nişanı kabul etti. Her iki liderin bu dengeli ve uyumlu görüntüsü Büyük Savaş'ın çıkmasına kadar sorunsuz bir şekilde devam etti. Fakat Balkan Savaşlarından neredeyse bir buçuk yıl sonra, Avrupa kıtası Birinci Dünya Savaşı girdabına gömüldü. Ağustos 1914'de Birinci Dünya Savaşı patlak verdiğinde Kral Konstantin ve Venizelos arasında Yunanistan'ın savaşa dahil olup olmaması konusunda bir anlaşmazlık ortaya çıktı. Büyük Savaş patlak verdiğinde Kaiser II. Wilhelm, Kral Konstantin'den Balkan coğrafyasında Slav birliğine karşı Yunanistan'ın Almanya ve Avusturya tarafında yer almasını istedi. İngilizler ise Yunanistan'ın Antant gücü yanında yer almasını teklif etmişti. Başbakan Venizelos Yunanistan'ın, "küçük partner" olarak, İngiltere ve Fransa'nın yanında hareket etmesi gerektiğini savunurken, Kral Konstantin ise "küçük ama saygın Yunanistan" fikriyle tarafsız kalması gerektiğine inanıyordu. Konstantin'in bu tavrının temelinde Alman kraliyet ailesiyle olan yakın ailevi bağı bulunmaktaydı. Konstantin'in karısı Sofia, Kaiser'in kız kardeşiydi ve Kaiser II. Wilhelm ve Konstantin arasında yakın bir arkadaşlık ilişkisi de vardı. Öte yandan Konstantin, Almanya ile ittifak kuramazdı çünkü annesi kraliçe Olga, Rus kraliyet ailesinin bir üyesiydi ve bu durum Antantın müttefiki olan Rusya'nın karşısında yer alamayacağını başka bir sebebiydi. Üstelik Yunanistan'ın Almanya'nın müttefiki olan Türkiye ve Bulgaristan ile birlikte hareket etmesi Yunan kamuoyunun kabul edebileceği bir durum da değildi. Her ne kadar Kral Konstantin, Başbakan Venizelos'un çabalarıyla, Çanakkale Savaşı'nda İngiltere'ye yardım etmeye ikna olsa da dönemin Genelkurmay Başkan vekili İoannis Metaksas böyle bir desteğin Yunanistan'ı savaşa dahil eden bir sonuç yaratacağını belirterek kralı bu düşüncesinden vazgeçirdi. Yunanistan'ın Büyük Savaş'a dahil olup olmama sorunsalı Başbakan Venizelos'un 1915 yılında iki defa istifası ile sonuçlandı. Ulusal Bölünme olarak adlandırılan bu ikircikli durum 1917 yılına kadar Atina ve Selanik'te iki farklı hükümetin kurulmasına neden oldu. Atina Hükümeti ve Selanik'te kurulan Milli Savunma Hükümeti gibi Yunan ordusu da Venizelistler ve Anti-Venizelistler (Kralcılar) şeklinde iki kutba ayrıldı.

Büyük Savaşın başlamasından kısa bir süre sonra İngiltere ve Fransa, Kral Konstantin aleyhinde düzenli bir propaganda yürütmeye başladı. Bu tutum, 1913 sonbaharında tahta çıkan Konstantin'in çok kısa bir süre sonra Kaiser ile birlikte Alman ordusunun askeri tatbikatlarında görev almasından kaynaklıydı. Almanya'da eğitim alan Konstantin'in askeri ve kültürel bağlamda Alman ekolünden etkilenmesi Antant kuvvetleri tarafından kendilerine karşı başka bir tehdit unsuru sayılıyordu. Müttefik devletler tarafından kralcı hükümete karşı uygulanan silah ve ticaret ambargosu gibi birçok sert yaptırımlar Yunanistan'daki askeri ve sivil yönetim üzerinde güçlü kontrol mekanizmaları oluşturmuştu. Müttefik devletlerin Atina Hükümetine verdiği silahları teslim etme ultimatomu ile gerilim iyice arttı. Yunan ordusu ile İngiliz ve Fransız askerleri arasında Atina'da meydana gelen silahlı çatışma sonucunda Fransa, İngiltere, Rusya ve İtalya Büyükelçilikleri Atina Hükümeti ile diplomatik ilişkileri tamamen sona erdirdi. Kasım Olayları olarak bilinen bu kısa çaplı askeri çatışmanın akabinde Fransızlar dönemin Britanya Başbakanı Lloyd George'un da desteğini alarak Konstantin'in tahttan çekilmesini talep etti. Antant, Konstantin'in en büyük oğlu halef Georgios'un Alman ordusuna hizmetlerinden ötürü tahta geçirilmesini uygun görmedi. Antant Güçlerinin Mayıs 1917'de Paris ve Londra'da yaptığı toplantılarda, 1830 garantörlük antlaşması gereği, Konstantin'in ikinci oğlu Aleksandros'un tahta geçirilmesine karar verildi. Tüm baskı ve tehditler karşısında Kral Konstantin Haziran 1917 tarihinde, resmen istifa etmeden, tahtı oğlu Aleksandros'a bıraktı ve aile üyeleriyle birlikte, halkın itirazlarına rağmen, İsviçre'ye gitti.

Konstantin'in tahttan indirilmesinden sonra Selanik'te de facto bir hükümetin başında bulunan Venizelos, Atina'da hükümeti kurması için yeniden görevlendirildi. Temmuz 1917'de Yunanistan, İttifak devletlerine savaş ilan ederek I. Dünya Savaşı'na dahil oldu. 11 Kasım 1918'de Antant güçlerinin galibiyeti ile sona eren Avrupa merkezli küresel savaşın sonunda galip devletler, 18 Ocak 1919'da, Paris'te imzalanacak olan antlaşmaların maddelerini görüşmek amacıyla bir araya geldi. Paris Barış Konferansında Başbakan Venizelos Batı Anadolu ve İzmir'in Yunanlara verilmesi konusu başta olmak üzere tüm ulusal taleplerini dile getirdi. Görüşmelerin akabinde, uluslararası barış konferansının kararıyla, 15 Mayıs 1919'da Yunan orduları İzmir'i işgal etti. Ancak Yunanistan kralı Aleksandros'un Tatoi sarayında bir maymun tarafından ısırılarak ölmesi ve 14 Kasım 1920 tarihinde Venizelos'un genel seçimleri kaybetmesi sonunda yapılan referandumda Konstantin yeniden tahta getirildi. Seçimlerden iki hafta sonra tahta çıkıp hükümeti kuran Kral Konstantin, İoannis Metaksas'ın itirazlarına rağmen, Türkiye ile savaşı sürdürme ve Yunan işgallerinin Anadolu'da devam etmesi kararını aldı. Venizelos'un Kralcılara karşı bu ağır yenilgisi Müttefik Devletlerin Yunanistan'a verdiği askeri ve diplomatik desteği kesmesine yol açtı. İngiltere, Fransa ve İtalya Yunanistan'da kurulan yeni hükümete Konsatantin'i devlet başkanı olarak tanımadıklarını bildirdiler. 1919-1922 Türk-Yunan Savaşında sadece İngiltere diplomatik düzeyde Yunanistan'ı desteklemeye devam etti.

Kral Konstantin, Mayıs 1921'de, Küçük Asya İşgal Orduları Başkomutanlığını üstlendi. Ancak 30 Ağustos 1922 Başkomutanlık Meydan Muharebesi sonunda yenilen Yunan orduları düzensiz birlikler halinde Anadolu içlerinden çekilmeye başladı. Küçük Asya Bozgunu sonrasında Yunanistan'da General Nikolaos Plastiras ve Stilianos Gonatas önderliğinde gerçekleştirilen askeri darbe ile Kral Konstantin ikinci kez tahttan indirilerek yerine oğlu prens II. Georgios'a geçirildi. Eylül 1922'de ailesiyle birlikte Sicilya'ya sürgün edildi. 11 Ocak 1923 tarihinde Kral I. Konstantin Sicilya'nın Palermo kentinde bir otel odasında kalp krizinden öldü ve naaşı İtalya'nın Floransa şehrinde bir Rus Kilisesine gömüldü. 1936 yılında Kral Konstantin, meclis kararıyla, Yunanistan'a getirilip Tatoi'deki Kraliyet mezarlığına defnedildi.

Esra ÖZSÜER

KAYNAKÇA

BAKALOPOULOS, Apostolos, E, **Nea Elliniki İstoria. 1204-1985**, Baniyas, Thessaloniki 1987.

BENTİRİS, Georgios, **İ Ellada tou 1910-1920**, Tomos A-B, Athina 1931.

BEREMİS, Thanos, M. & KOLİOPOULOS, İoannis, S., **Neoteri Ellada. Mia İstoria apo to 1821**, Pataki, Athina 2014.

BOURNAS, Tasos, **İstoria tis Neoteris kai Sygchoris Elladas**, Tomos B, Pataki, Athina 2009.

BOURNAS, Tasos, **İstoria tis Neoteris kai Sygchoris Elladas**, Tomos A, Pataki, Athina 2011.

DİVANİ, Lena, **İ Edafiki Oloklirosi tis Elladas**, Kastaniotis, Athina 2010.

DOUGLAS, Dakin, **İ Enopoiisi tis Elladas**, MİET, Athina 2012.

ERDEM, Nilüfer, **Yunan Tarihçiliğinin Gözüyle Anadolu Harekatı (1919-1923)**, Derlem Yay., İstanbul 2012.

MAVROGORDATOS, Georgios, Th., "İ politikēs ekselikleis apo to Goudi os ti Mikrasiatiki Katastrofi", Basilis Panagiotopoulos (edit), **İstoria tou Neou Ellinismou 1770-2000**, Tomos 6, Ellinika Grammata, Athina 2003.

MAVROGORDATOS, Georgios, Th., Konstantinos A, O "Dodekatos", **E İstorika**, Teychos 151, 19 Septembriou 2002, s.

16-21.

MAVROGORDATOS, Georgios, Th., **1915. O Ethnikos Dichasmos**, Pataki, Athina 2015.

MELAS, Georgios, **O Konstantinos Anamniseis tou Proin Grammateos tou**, University Studio Press, Athina 2000.

SONYEL, Salahi R., **Kaygılı Yıllar, Gizli Belgelerle Kurtuluş Savaşının Perde Arkası (1919-1923)**, Remzi Kitabevi, İstanbul 2012.

THEODOULOU, Christos, A., **İ Ellada kaı İ Antant**, Pataki, Chania 2011.

SELEK, Sabahattin, **Milli Mücadele Ulusal Kurtuluş Savaşı**, Doğan Kitap, İstanbul 2020.

20/09/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/kral-konstantin-i-konstantin-1868-1922/?pdf=3903> adresinden erişilmiştir